[2019] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1016

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੁੱਦੀਨ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5604)।

16 ਜੁਲਾਈ, 2019

**[ਐਲ. ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.ਜੇ.)**

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ:

ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ - ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ - ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ - ਸਮੀਖਿਆ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ ਕੇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਿੱਟ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ - ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ - ਕਿਹਾ: ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ (ਭਾਵ 20.11.1990) ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ - ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 20.11.1990 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ

ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ - ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ - ਅਪਰਾਧੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ 5 ਦੋਸ਼ - ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ (ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 1, 2, 3 ਅਤੇ 5) ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ - ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਸੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1, 4 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ- ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਿੱਟ ਅਪੀਲ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਲਈ ਖਰਾਬ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ - ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ - ਕਿਹਾ: 42 ਵੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ - ਇਸ ਲਈ, ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ - ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 'ਤੇ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ - ਇਹ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਟਿਕਾਊ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ - ਮਾਮਲਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**XXXXXX**

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ 1017

**ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ**
**ਮੰਨਿਆ :**

**ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5605/2019**

1. ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। *ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ। ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ ਕੇਸ (ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਕੇਸ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪਰਾਧੀ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ 20 ਨਵੰਬਰ, 1990 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ 20 ਨਵੰਬਰ, 1990 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ

ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, 2007 ਦੇ ਐਲ.ਪੀ.ਏ ਨੰਬਰ 261 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 4, 5 ਅਤੇ 7] [1021-E-H; 1022-F]

**XXXXXX**



ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਐਲ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1993) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 727: [1993] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 576;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ **(1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 588: [1990] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 248 - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।**

**ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5604/2019**

2.1 ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ 42ਵੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ

ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। [ਪਾਰਸ 23 ਅਤੇ 24] [1031-E-H; 1032-A]

2.2 ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਅਣਜਾਣ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 4 ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 4 ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 'ਤੇ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ। [ਪਾਰਸ 28 ਅਤੇ 29] [1033-F-H; 1034-A-C]

**XXXXXX**

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ 1019

2.3 ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਹਾਲੀ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 4 ਨਵੰਬਰ, 1993 ਦੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 'ਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ

ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. [ਪੈਰਾ 32] [1035-D-E]

ਪੀ.ਡੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 776: [2006] 1 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 454;** ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਐਲ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1993) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 727: [1993] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 576 - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।**

ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਕੇ ਵਰਮਾ **(2010) 13 ਐਸ..ਸੀਸੀ 494: [2010] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 311;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ **(1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 588: [1990] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 248;** ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੁੰਜ ਬਿਹਾਰੀ ਮਿਸ਼ਰਾ **(1998) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 84: [1998] 1 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 22 - ਨਿਰਭਰ**

ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਦਯਭੂਸ਼ਣ ਮਹਾਪਾਤਰਾ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ 779: [1963] ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 648;** ਨਿਕੋਲਸ ਪੀਰਾਮਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹਰੀਸਿੰਘ **(2015) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 272 - ਵਿਲੱਖਣ**

ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕੇ ਮੰਚੇ ਗੌੜਾ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1964 ਐਸ.ਸੀ 506: [1964] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 540 - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।**

**XXXXXX**

ਏ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਹਿਰ ਅਲੀ **(2007) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 656: [2007] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 929;** ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਦਾਸ ਡੋਗਰਾ **(2009) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 102 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.**

## ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ

| | | |
|---|---|---|
| [1993] 2 supp ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 576 | ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ | ਪੈਰਾ 5 |
| | ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ | ਪੈਰਾ 16 |
| [1990] 3 supp ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 248 | ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ | ਪੈਰਾ 5 |
| | ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ | ਪੈਰਾ 16 |
| [1998] 1 supp ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 22 | ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ | ਪੈਰਾ 12 |
| [1963] supp ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 648 | ਵੱਖਰਾ | ਪੈਰਾ 13 |
| [2006] 1 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 454 | ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ | ਪੈਰਾ 13 |
| [2007] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 929 | ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ | ਪੈਰਾ 13 |
| (2009) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 102 | ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ | ਪੈਰਾ 13 |
| [1964] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 540 | ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ | ਪੈਰਾ 14 |
| (2015) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 272 | ਵੱਖਰਾ | ਪੈਰਾ 15 |
| [2010] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 311 | ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ | ਪੈਰਾ 22 |

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5604

ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 18.04.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਰਾਂਚੀ ਵਿਖੇ 2007 ਦੇ ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 258 ਵਿੱਚ

ਨਾਲ

2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5605.

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੰਜੇ ਕਪੂਰ, ਏ.ਓ.ਆਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੇਘਾ ਕਰਨਵਾਲ, ਹਰਸ਼ਲ ਨਾਰਾਇਣ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ੁਭਰਾ ਕਪੂਰ, ਕੈਸਰ ਹੁਸੈਨ, ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਚੌਧਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਚੌਧਰੀ, ਅਨਿਰੁਧ ਪੀ ਮਯੀ, ।

**XXXXXX**

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ 1021

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ,

**ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.** 1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲਾਂ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਨੂੰ ਰਾਂਚੀ ਵਿਖੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅੰਤਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਤਨਖਾਹ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

3. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ।

4. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ 2017 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 20770 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2007 ਦੇ ਲੈਟਰਜ਼ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 261 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਨਿਗਰਾਨੀ ਸਟਾਫ) ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਨਿਯਮ 49 (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ 12 ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ 1989 ਦੇ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਜੇ.ਸੀ. ਨੰਬਰ 444 ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੀ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

5. ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ **ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਐਲ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ** ਗਲਤ

ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ 12 ਅਗਸਤ, 1988 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ **ਹੈ। ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ 3** ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਪਰਾਧੀ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਖੁਦ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ 20 ਨਵੰਬਰ, 1990 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

---

[1]'ਨਿਯਮ'।

[2] (1993) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 7273

[3] (1991) 1 SCC 588

**XXXXXX**



6. ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੈਸਲਾ **ਰਮਜ਼ਾਨ ਕੇਸ ਨੂੰ** ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ **ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ**, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

34. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ. ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ ਕੇਸ [(1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 588: 1991 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਐਲ ਐਂਡ ਐਸ) 612: (1991) 16 ਏ.ਟੀ.ਸੀ 505] ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਏ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ। ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਾਹਤ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਥੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਕਤ ਗਲਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਰਾਜਕਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

7. ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ 20 ਨਵੰਬਰ, 1990 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, 2007 ਦੇ ਐਲ.ਪੀ.ਏ ਨੰਬਰ 261 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

8. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 2017 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 20770 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

9. 2017 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 20488 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 1995 ਦੇ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਜੇ.ਸੀ ਨੰਬਰ 2310 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ 2007 ਦੇ ਲੈਟਰਜ਼ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 258 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ 4 ਨਵੰਬਰ, 1993 ਦੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

**XXXXXX**



10. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਜ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 13 ਜੂਨ, 1989 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਅਪਰਾਧੀ) ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਦਾ ਮੈਮੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਚਾਰਜ-1.

15.12.1983 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ 11945 ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਕਤ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਿਖਾਈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ 2,52,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ

ਹੋਇਆ। ਉਕਤ ਖਾਤੇ ਰਾਹੀਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਸੂਚੀ ਐਨੇਕਚਰ 'ਏ' ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਚਾਰਜ-2.

ਉਸਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭੁਗਤਾਨ (A ਤੋਂ K) ਪਾਸ ਕੀਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਬੰਧਤ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ: -

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੀ, ਸੀ, ਡੀ, ਈ ਅਤੇ ਐਫ ਦੇ ਬਦਲੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ 10586 ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਸਿਰਫ 875.44 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਭੁਗਤਾਨ ਇੱਕ ਵਾਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਸਾਬਤ ਹੋਏ। ਜੇ ਉਸਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ 1,12,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਚਾਰਜ-3

ਉਸਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਭੁਗਤਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਯੰਤਰ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕ ਦੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 (ਸੀ), ਚੈਪਟਰ 2, ਭਾਗ-2 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ।

ਚਾਰਜ-4

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ (ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਏ ਤੋਂ ਜੀ) ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਕੈਸ਼ ਬੁੱਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ ਸੰਖੇਪ ਦਿਨ ਬੁੱਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਕਲੀਨ ਕੈਸ਼ ਬੁੱਕ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 70,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ।

**XXXXXX**



ਚਾਰਜ-5

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ (ਨਿਗਰਾਨੀ ਸਟਾਫ) ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 32 (4) ਦੇ ਉਲਟ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਅਤੇ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।

11. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ 5 ਫਰਵਰੀ, 1992 ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1, 2, 3 ਅਤੇ 5 ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ:

"(i) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ;

(ii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ 11945 ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂਕਰਤਾ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ - ਕਮ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਫਾਰਮ ਦੇ ਉਲਟ ਪਾਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਾਅਲੀ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ 2 ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ, 52,000/- ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਗੰਭੀਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

(iii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਕੈਸ਼ ਬੁੱਕ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 70,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਹ ਕਲੀਨ ਕੈਸ਼ ਬੁੱਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਜੋ ਕਈ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਜੇ ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਲੀਨ ਕੈਸ਼ ਬੁੱਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਫਰਕ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ।

12. ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਰ ਗ੍ਰੇਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 67 (ਜੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ 8 ਮਾਰਚ, 1995 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 15 ਜੂਨ 2007 ਨੂੰ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੰਤਰ-ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ

**ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਕੁੰਜ ਬਿਹਾਰੀ ਮਿਸ਼ਰਾ 4** 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬੈਂਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹੈ।

**XXXXXX**

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ [ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.] 1025

13. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 4 'ਤੇ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕੱਲੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। **ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਿਦਿਆਭੂਸ਼ਣ ਮਹਾਪਾਤਰਾ 5 ਅਤੇ ਪੀਡੀ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ 6** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ  ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੂਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਏ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ**। ਤਾਹਿਰ ਅਲੀ 7 ਅਤੇ ਯੂਨੀਅਨ**

**ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਦਾਸ ਡੋਗਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਵੀ।** ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਘੋਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਨਤਾ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

14. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਮੈਸੂਰ **ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਮੰਚੇ ਗੌੜਾ 9** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਹੈ:

---

[4] (1998) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 84

[5] AIR 1963 SC 779

[6] (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 776

[7] (2007) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 656

[8] (2009) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 102

[9] AIR 1964 SC 506

**XXXXXX**



"8. ਫਾਰਮ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਨੁਕਤਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ. ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ

ਰਿਕਾਰਡ, ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਬੰਦ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਇਹ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਥਾਰਟੀ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਪਿਛਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ. ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

---

15. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਨਿਕੋਲਸ **ਪੀਰਾਮਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹਰੀਸਿੰਘ 10** ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਕਤ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਿਛਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

16. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ **ਕੇ. ਮੰਚੇ ਗੌੜਾ** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੇ

ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 42ਵੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਨਿਰਭਰਤਾ ਮੁਹੰਮਦ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ **ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ** ਕਰਦਿਆਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ 42ਵੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

---

[10] (2015) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 272

**XXXXXX**

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ [ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.] 1027

17. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਯੋਗਤਾ ਪਾਈ ਹੈ। 42ਵੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜੁਰਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ।

18. ਅਜਿਹੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਪਰ 42ਵੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ **ਹੈ। ਰਮਜ਼ਾਨ** ਕੇਸ ਨੇ ਸੋਧ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ:

9. ਜੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ, ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

XX XX XX

12. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਛੇਦ 311 (1) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਤੋਂ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ।

15. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਅਨੁਛੇਦ (2) ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਪਰਾਧੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਜਾਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਪਰਾਧੀ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ।

19. ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, **ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ** ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੁਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

"19. ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ। ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ ਕੇਸ [(1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 588: 1991 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਐਲ ਐਂਡ ਐਸ) 612: (1991) 16 ਏ.ਟੀ.ਸੀ 505] ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ।

XX XX XX

**XXXXXX**



25. ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਉਪਲਬਧ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬੇਕਸੂਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਸਿੱਟਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

XX XX XX

29.

---

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ

ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

**XXXXXX**



30. (iv) ਅਸੀਂ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਚਾਅ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ। ਰਮਜ਼ਾਨ ਦਾ ਕੇਸ ਸਾਰੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ, ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਸਵਾਲ (iv) ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

20. **ਕੇ. ਮੰਚੇ ਗੌੜਾ ਦੇ** ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਪਿਛਲੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

**XXXXXX**



21. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ **ਹੈ। ਰਮਜ਼ਾਨ ਦਾ** ਕੇਸ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ **ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ ਦੇ** ਕੇਸ ਵਿੱਚ। **ਨਿਕੋਲਸ ਪੀਰਾਮਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਐਕਟ, 1947 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ

ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਰਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11-ਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

22. ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਕੇ ਵਰਮਾ 11 **ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ** ਨੇ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"32. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸਿਰਫ ਦੂਜਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ 42 ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

23. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

24. ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਲੈ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ

ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

---

[11] (2010) 13 ਐਸ,ਸੀ,ਸੀ 494

**XXXXXX**



25. **ਕੁੰਜ ਬਿਹਾਰੀ ਮਿਸ਼ਰਾ** ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਣਸੁਣੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

17. ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਿਮਲ ਕੁਮਾਰ ਪੰਡਿਤ ਕੇਸ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ 1612: (1964) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1: (1963) 1 ਐਲ.ਐਲ.ਜੇ 295] ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਖਰਕਾਰ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਲਟ ਨਤੀਜਾ ਦਰਜ

ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਨਤੀਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਰੁਣਾਕਰ ਕੇਸ [(1993) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 727: 1993 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਐਲ ਐਂਡ ਐਸ) 1184 : (1993) 25 ਏ.ਟੀ.ਸੀ 704] ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਾਂਚ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਆਪਣੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਅਥਾਰਟੀ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਪੋਰਟ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਥਾਰਟੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ।

---

26. ਬਿਦਿਆਭੂਸ਼ਣ ਮਹਾਪਾਤਰਾ ਦੇ **ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ** ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ 1 (ਏ) ਅਤੇ 1 (ਈ) ਬਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਗਲਤ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਜ਼ਾ

ਦੇਣ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ **ਕੁੰਜ ਬਿਹਾਰੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 4 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਲੱਭਣ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

**XXXXXX**

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ। ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ [ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.] 1033

27. **ਪੀ.ਡੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ** ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧੀ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। **ਪੀ.ਡੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ** ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

"50. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜ 2 ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ 2 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ।

xx xx xx

54. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਅਖਤਿਆਰੀ

ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

28. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

**XXXXXX**



29. ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਅਣਜਾਣ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦਰਅਸਲ, ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 4 ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 4 ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਚਾਰਜ ਨੰਬਰ 4 ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 'ਤੇ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਸਾਡੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ

ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ।

30. ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਹਨ ਪਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਵਿਕਲਪ ਉਪਲਬਧ ਹਨ.

31. **ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ** ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਰਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਵਾਪਸ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

“31. ..... ਜੇ ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼

ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਅਥਾਰਟੀ /ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਬੈਕ-ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਆਖਰਕਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਹਾਲੀ ਤੱਕ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਲਾਭਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਹੱਦ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਹਾਲੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਹਾਲੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

**XXXXXX**

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਬਦਰੂਦੀਨ [ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.] 1035

32. ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਹਾਲੀ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 4 ਨਵੰਬਰ, 1993 ਦੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 5 'ਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ

ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.

33. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 2017 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 20488 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਟਰਮੀਨਲ ਲਾਭਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰੇ।

34. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਕਲਪਨਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।



Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi